

FORSLAG TIL TILAK
STUDENTER MED NORSK SOM
ANDRESPRÅK
I HELSE- OG SOSIALFAGLIGE
UTDANNINGER

Notat til UHR HS – 2. juni-23

Anne Valen Skisland (UiA)
Hanne Andersen-Steinsland (UiA)
Ingunn Margrete Nilsen (OsloMet)
Marthe Rambøl Bjørknes (OsloMet)
Beate Lie Sverre (USN)

Innledning

Arbeidsutvalget (AU) for Universitets- og høgskolerådets (UHR) strategiske fagorgan for helse- og sosialfaglige (HS) profesjonsutdanninger har besluttet at det skal nedsettes en arbeidsgruppe fra Universitetet i Sørøst-Norge (USN), Universitetet i Agder (UiA) og OsloMet som skal jobbe med forslag til gode tiltak for studenter med norsk som andrespråk (N2-studenter).

Gruppen startet sitt arbeid medio april-2023 og består av:

- Anne Valen Skisland, Dosent, Universitet i Agder (Leder)
- Hanne Andersen-Steinsland, førstekonsulent, Utdanningsavdelingen, Universitetet i Agder
- Marthe Rambøl Bjørknes, universitetslektor, Fakultet for helsevitenskap, Institutt for naturvitenskapelige helsefag, Avdeling for farmasi, OsloMet - Storbyuniversitetet
- Ingunn M. Nilsen, seniorrådgiver, Studieverkstedet, Universitetsbiblioteket, OsloMet - Storbyuniversitetet
- Beate Lie Sverre, førsteamanuensis, Universitetet i Sørøst-Norge.

AU i UHR-HS besluttet at arbeidsgruppen skal arbeide i to faser:

- *For fase 1 fra mars/april med leveringsfrist 1.6 med fremlegg i arbeidsutvalget 2.6, beregnet til ca. 20 arbeidstimer for medlemmene, er mandatet følgende: Med bakgrunn i rapportene fra UiA og USN skal arbeidsgruppa foreslå tiltak som kan utvikles, deles og brukes av alle UH-institusjoner og som raskt kan iverksettes i helse- og sosialfaglige utdanninger for å styrke norskkunnskaper hos studentene.*
- *Fase 2, studieåret 2023/2024: gitt beslutning i arbeidsutvalget; arbeidsgruppa utvikler og begynner implementering av tiltakene som kan deles og brukes av alle UH-institusjoner som har helse- og sosialfaglige utdanninger. Arbeidsgruppa kommer selv frem til en plan for arbeidet, inkludert tidsberegning, fremdriftsplan og leveranser.*

Vår forståelse av mandatet er: Tiltakene som skal iverksettes gjelder bachelor- og masterutdanninger ved alle Helse -og sosialfaglige profesjonsutdanninger. Våre forslag til tiltak vil kunne bygge på strukturer som allerede finnes ved den enkelte institusjon og tilpasses lokale forhold. Vi foreslår tiltak til N2-studentene som allerede er i gang med sine studier i HS-profesjonsutdanningene.

Det er i tillegg et stort behov for tiltak som kan igangsettes før studentene starter på universitets- og høgskole utdanning, men det er ikke denne arbeidsgruppens mandat. Vår oppfatning er at det bør iverksettes bedre overganger fra videregående til høyere utdanning i fremtiden, da det er avgjørende for at N2 studenter skal lykkes bedre.

Det er derfor gledelig at det i NOU 2022:17 (*Veien inn – Ny modell for opptak til universitet og høyskoler*) er anført at det skal etableres et nytt *Nasjonalt råd for studieforberedende utdanningsprogram*. Helge Kristian Galdal, Direktør Opplæring og folkehelse i Vestfold og Telemark Fylkeskommune, representerer fylkeskommunene i rådet. Han skriver i en e-post (04.05.23) at rådets mandat er en oppfølging av et av tiltakene i *fullføringsreformen* (Meld. St. Nr. 21 (2020-2021) og det skal være et rådgivende, overordnet og strategisk råd som bl.a. skal:

- *gi råd om hvordan få bedre overganger i utdanningsløpet, særlig fra videregående opplæring til høyere utdanning*
- *bidra til et godt kunnskapsgrunnlag om hvilken kompetanse som gjør elevene forberedt til høyere utdanning*
- *bidra til et godt kunnskapsgrunnlag om de studieforberedende utdanningsprogrammene*
- *være et bindeledd mellom utdanningsmyndighetene, studieforberedende videregående opplæring og UH-sektoren*

Rådet for studieforberedende utdanningsprogram anbefales som en viktig samarbeidspartner for UHR-HS med tanke på at N2-studenter skal være godt forberedt til HS-studiene. Arbeidet bør ta utgangspunkt i notatet (20.01.23) som ble sendt fra Opptakslederforum.

Både nasjonal og internasjonal forskning viser at studenter som studerer på annet språk enn sitt morsmål opplever utfordringer i møte med en annen akademisk tradisjon og et annet språk (Jonsmoen & Greek, 2021; Sverre, et al., 2022; Crawford & Candling, 2013). Forskning viser at det er ingen enkel oppskrift på hvordan N2 studenter kan lære seg språket, men det er helt klart at det krever stor vilje og innsats fra studentene selv for å skaffe seg tilstrekkelig norskkunnskaper (Selj, 2019; Skisland, Flateland, Tønsberg & Söderhamn, 2018). Tilbakemeldinger fra de ulike universitet- og høyskoleutdanningene i Norge gir uttrykk for at det er behov for at universitet- og høyskolene skal kunne tilby konkrete, gjennomførbare og hensiktsmessige tiltak. Målsetningen er at tiltakene skal være bærekraftige både når det gjelder bruk av ressurser og hvilke tiltak som tilbys.

N2-studenter er på lik linje med resten av studentmassen forskjellige, men de har som gruppe likevel det til felles, at de bruker og lærer norsk som et andrespråk. Mange strever med både skriftlig og muntlig kommunikasjon (Sverre, et al., 2022), og for helse- og sosialprofesjonelle er det viktig med god kommunikasjonskompetanse for faglig forsvarlig profesjonsutøvelse. N2-studenter lærer tre språk parallelt; norsk som andrespråk, akademisk språk og faglige begreper og terminologi, såkalt *innhold- og språkintegreert læring* (Garone et al. 2020; Jonsmoen & Greek, 2021). For at N2-studenter skal lykkes å lære både fag og språk, er det avgjørende å legge til rette for et trygt og anerkjennende læringsmiljø (Sverre et al, 2022), der N2-studenter får mulighet til å delta i sosiale interaksjoner med medstudenter og lærere, få brukt sin stemme og utøve stor grad av muntlighet (Kjelaas, 2021). Den pedagogiske tilnærmingen er basert på sosiokulturell og dialogisk læringsteori (Vygotsky 1979), som også ligger til grunn for våre forslag til tiltak for N2-studenter i helse- og sosialfaglige profesjonsutdanninger.

Vi tar i dette notatet utgangspunkt i UiA (Andersen-Steinsland, 2023) og USN (Llort, et al., 2023) sine rapporter, og dokumentasjon om N2-studenters erfaringer, samt hvilke tiltak som er gjort for at N2 studenter skal få gjennomført sine studier. Vi har registrert at det foregår veldig mye arbeid for N2-studenter i hele UH sektoren. Vi ønsker å fremme realistiske og gjennomførbare straktiltak for N2-studenter i helse- og sosialfaglige profesjonsutdanninger i Norge. Avslutningsvis fremmer vi også forslag til langsiktige tiltak som kan ha betydning for at N2-studenter skal lykkes i utdanningen.

Prioriterte tiltak for N2-studenter

De prioriterte strakstiltakene vi anbefaler UHR-HS for N2-studenter i helse- og sosialfaglige profesjonsutdanninger er fordelt på tre nivåer og er følgende:

1. Instituttnivå

- *Norsk-som-andrespråk koordinator*
- *Kartleggingstest i norsk*
- *Akademisk språkkafe -ASK*
- *Språkmakker*
- *Studiegruppesammensetning N1 + N2 studenter - Jevnlig veiledning*

2. Felles administrasjonsnivå

- *Studieverksted/ skrivesenter som inkluderer:
språkveileder/språkmentor, digital startpakke i oppgaveskriving, kurs i muntlig fremlegg N2 og andre tilrettelagte kurs til målgruppen*
- *Tilby språkkurs til N2 studenter ved behov*

3. Organisasjonsnivå

- *Kartlegging av morsmål ved semesterregistrering*
- *Skolering av mentorer: Styrking av kompetansen for best mulig hjelp til N2-studenter*

I matrisen nedenfor utdypes de prioriterte strakstiltakene for N2-studenter i helse- og sosialfaglige profesjonsutdanninger.

1. Instituttnivå	Tiltak N2-studenter
	<i>Norsk-som-andrespråk koordinator</i> Hva: Norsk-som-andrespråk koordinator ved alle institutter som kan “fange opp” behov og være en kontaktperson for studentene, faglig ansatte og fellesadministrasjonen. Hensikt: Sørge for informasjonsflyt om N2-studenters behov og om ulike tilrettelagte tilbud. Hvordan: 20 % av en allerede eksisterende stilling. <i>Kartleggingstest i norsk</i> Hva: Innføring av frivillig norsktest ved studiestart for N2-studenter som har utfordringer med å beherske det norske språket. Hensikt: Tidlig testing forebygger og adresserer språkrelaterte utfordringer for N2-studenter, styrker deres suksessmuligheter og nødvendige språkkompetanse i fagområdet. Hvordan: Det bør utvikles en norsktest på organisasjonsnivå. Instituttene v/ norsk-som-andrespråk koordinator er ansvarlige for gjennomføring av testen, evaluering av resultatet og tilbud om relevante tiltak.

	Akademisk språkkafe – ASK Hva: ASK er et veiledningstilbud tilpasset N2-studenter utviklet gjennom et aksjonsforskningsprosjekt (Sverre, et al. 2020). Hensikt: Studentrollen og tilhørighet styrkes, fag- og språklæring foregår parallelt. Hvordan: Gjennomføres hver / 2. hver uke i universitetsbiblioteket, der veiledning struktureres: i) forberedelsesrunde, ii) gjennomføring av ulike læringsaktiviteter, og iii) felles refleksjonsrunde. Et trygt, anerkjennende læringsmiljø tilstrebes (Sverre et al. 2022), og veiledningen gjennomføres av studentassistenter, faglærere, bibliotekar, frivillige. Språkmakker Hva: En studentassistent (samtalepartner) møter N2-student én til én, til samtaler. Hensikt: Samtaler som stimulerer til språkutvikling; om norsk språk og studiekultur, også selvvalgte tema for studenten. En mulighet til å praktisere norsk muntlig, (ikke direkte skrive støtte, da henvises det til studieverksted/skrivesenter.) Hvordan: Én til én møter, to ganger pr uke à en time over en lengre periode. Utprøving, utforming av opplæring, rammer, logger og evaluering er gjort ved OsloMet (Jonsmoen, 2021). <i>Tilbudet kan spisses til enkelt-utdanninger ved å bruke studentassistenter fra samme fag som N2-studenten.</i> Studiegruppesammensetning N1 + N2 studenter - Jevnlig veiledning Hva: Utvalget har positive erfaringer med å inkludere N2-studenter i gruppearbeid. En tydelig fremgang både innenfor faglige og dagligdagse språkkunnskaper har blitt observert når N2-studenter har blitt plassert i grupper sammen med N1-studenter (studenter med norsk som førstespråk). Utvalget anbefaler at denne praksisen implementeres tidlig i studieforløpet for å oppnå best mulig effekt. Hensikt: Formålet med gruppearbeid er å fremme N2-studentenes språkutvikling ved å eksponere dem for språklæringssituasjoner. Gjennom samarbeid med N1-studenter får N2-studentene muligheten til å forbedre både deres faglige og dagligdagse språkkompetanse. Hvordan: Det er viktig å organisere gruppearbeidet på en måte som sikrer jevnlig veiledning og fremmer lik deltakelse blant alle medlemmene i gruppen. En ansvarlig lærer bør være tilgjengelig for å veilede gruppen.
2. Felles administrasjonsnivå	Tiltak N2-studenter
	Studieverksted/skrivesenter Hva: Studieverksted/skrivesenter eksisterer på mange universitet (9 medlemmer i Nasjonalt nettverk) (NANSU, 2023), og kan fungere som en "sentral" for ulike tilbud: 1. Akademisk skriveveiledning; Tilbud for alle studenter, utført av studentassistenter/ansatte. Dette tilbudet bør gjøres (mer) kjent blant N2-studentene (Jonsmoen, 2015; Straume, 2017). 2. Språkveileder/språkmentor for N2-studenter: Studentassistenter veileder (dialogisk veiledning) særlig på språk, en skrive støtte hvor

	studentene kan utvikle sitt akademiske språk gjennom samtale om studentens egen tekst eller oppgave. Ikke språkvask. Hensikt: Bistå å bygge læringsstrategier hos studentene for videre arbeid med eget akademisk språk og tekst. Hvordan: Tilbud tilgjengelig hele studie-semesteret (evt. 3-5 ganger pr. uke), bestilt tid (40 min) eller drop-in (20 min) en til en veiledning. Gjennomføres av studentassistenter ved sentrene; de får opplæring i dialogisk veiledning, tilbakemelding på tekst og menneskemøtekompetanse. Tilleggsopplæring for språkveileder/språkmentor i hvordan veilede på språk og "typiske" utfordringer ved norsk språk. 3. Digital Startpakke i oppgaveskriving (for N2-studenter) Hva: Digitalt tilbud om grammatiske emner, ordforråd, tekstoppbygging, studiestrategier mm (tekster, filmer, oppgaver og quizer). Lenker til div. ressurser. Hensikt: Brukes som et <i>supplement</i> ved fysiske veiledninger ved Studieverksteder. (Startpakke OsloMetX) (Flere tilbud finnes ved ulike universitet) 4. Supplerende tilbud og kurs (to eksempler) <i>Kurs i muntlig fremlegg for N2-studenter</i> Hva: Studentene kan få tips til hvordan en muntlig fremføring kan bygges opp, hva som er lurt å forberede i forkant og hvordan, samt få muligheten til å øve i en uformell setting. Hensikt: Øve foran få. Kan være en barriere med tanke på språk å ha muntlig fremlegg eller muntlig eksamen. Enkle oppgaver som gir mestringsfølelse. Hvordan: Kurs som består av en teoridel og en øvingsdel. Små grupper. <i>Norskkurs</i> Hva: Norskkurs på C1-nivå med fokus på akademisk norsk språk og grammatikk. Kurset er ikke fagspesifikt. Hensikt: Studentene utvikler norskspråket ved å utvide ordforrådet sitt og forbedre de grammatiske ferdighetene. Hvordan: Kurs avholdes et eller begge semestre med et omfang av et visst antall timer (f.eks 8x2 timer). Et tillegg til ordinær undervisning. Bør tilpasses undervisning og praksis, slik at flest mulig studenter har mulighet til å delta.
3. Organisasjonsnivå	Tiltak N2-studenter
	<i>Kartlegging av morsmål ved semesterregistrering</i> Hva: Tilrettelegge for at andrespråkstudenter kan registrere morsmål ved semesterregistrering (Llort et al., 2023). Hensikt: Informasjon om morsmål i FS kan bidra til bedre planlegging og tilrettelegging av læringsaktiviteter (studieforberedende kurs, språkkurs, gruppeinndelinger m.m.) Hvordan: Opptakskontorets ansvar etter avklaring ved institusjonens personvernansvarlige. <i>Skolering av mentorer: Styrking av kompetansen for best mulig hjelp til N2-studenter</i>

	Hva: Opplæring om utfordringer, inkluderende miljø og informasjon om hvilket tilbud som finnes til N2-studenter. Hensikt: Å fremme læring og skape et inkluderende læringsmiljø ved for eksempel at det legges inn som tema i opplæring. Hvordan: Informasjon om N2-studentene bør være et tema i opplæringen i ulike ordninger der studenter er ansatt for å veilede medstudenter. Gjennomføres av ansvarlige for opplæring av studenter som skal veilede medstudenter.
--	--

Konklusjon

Vi har i dette notatet foreslått tiltak som raskt kan iverksettes og utvikles ved de ulike helse- og sosialfaglige utdanningene for at N2-studentene skal lykkes med studiene. Det er per dags dato ikke nasjonale føringer eller krav til systematiske tiltak for å tilrettelegge for N2 studenter. Vi anbefaler derfor en ansvarsfordeling for de foreslåtte tiltakene på h.h.v. instituttnivå, felles administrasjonsnivå og organisasjonsnivå. Vi har valgt å dele det inn i disse nivåene da forankring og fordeling av ansvarsområdene skal være tydelig for institusjonene.

Vi tillater oss avslutningsvis å foreslå noen langsiktige tiltak for alle helse- og sosialfaglige profesjonsutdanninger som vi mener kan ha stor betydning for at N2 studenter skal lykkes i å gjennomføre sin utdanning.

- **Kompetanseutvikling av faglige ansatte i veiledning av N2-studenter**
 1. **Universitets- og høyskolepedagogikk**
 2. Kurs i universitets- og høyskolepedagogikk er i økende grad pålagt faglige ansatte i UH-sektoren. Temaet *pedagogiske tilnærminger til andrespråkstudenter* foreslås som obligatorisk tema i kurset. Ansvar: Kursledere UH-ped.
 3. Lage en **ide-bank / verktøykasse** over veiledningstilbud for N2-studenter
 4. **Kollega-veiledning**
- **Studieforberedende kurs for N2-studenter**

Referanser

- Andersen-Steinsland, H. (2023). *Studenter med norsk som andrespråk*. Notat. Universitetet i Agder.
- Crawford, T. & Candling, S. (2013). Investigating the language needs of culturally and linguistically diverse nursing students to assist their completion of the Bachelor of Nursing programme to become safe and effective practitioners. *Nurse Education Today*, 33, 796–801.
- Flateland, Sylvi Monika; Pryce-Miller, Maxine; Skisland, Anne Valen -Sendstad; Tønsberg, Anne K. Flaatten; Söderhamn, Ulrika (2019). Exploring the experiences of being an ethnic minority student within undergraduate nurse education: a qualitative study. *BMC Nursing*. ISSN: 1472-6955. 18 (1). doi:[10.1186/s12912-019-0389-0](https://doi.org/10.1186/s12912-019-0389-0).
- Garone, A., P. Van de Craen, and K. Struyven. 2020. "Multilingual Nursing Education: Nursing Students' and Teachers' Interests, Perceptions and Expectations." *Nurse Education Today* 86. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2019.104311>
- Jonsmoen, K.M. (2015). Studieverksted: et pluss for studentene. I: Jonsmoen, K.M. & M. Greek (Red.), *Språkmangfold i utdanningen: refleksjon over pedagogisk praksis* (s. 61 - 78). Gyldendal akademisk.
- Jonsmoen, K.-M. & M. Greek (2021). Hvordan kan vi sikre god språkutvikling hos sykepleiere med norsk som andrespråk? *Sykepleien* 2021 109 (87050) (e-87050)
- Jonsmoen, K.-M. (2021) Samtaler som stimulerer til språkutvikling – En studie av språkmakkertilbudet ved OsloMet – storbyuniversitetet. *Uniped*, Vol. 44, Side 17–30.
- Kjelaas, I. & K. Fagerheim (2021). *Integrert språk- og fagopplæring for nyankomne andrespråkselever*. Universitetsforlaget. ISBN: 9788215035802
- Llort, S. M., Becker, J. B., Brudevoll, T. B., Makhoul, L., Lodberg-Holm, H. K., Løvig-Larsen, H. T., Heinilä, M og B. L. Sverre (2023). *Studenter med norsk som andrespråk – Forslag til støttende studietiltak*. Skriftserien nr. 121 - Universitetet i Sørøst-Norge
- NANSU, 2023. Nasjonalt nettverk for skrivesentre og Studieverksteder i Norge. Foreløpig nettside (under oppbygging) [nansu.no \(google.com\)](https://nansu.no)
- Selj, E. (2019). Språklige minoriteter i auditoriet (SmIA). *Uniped*, 42(04), 381–399. <https://doi.org/10.18261/issn.1893-8981-2019-04-05>
- Skisland, Anne Valen -Sendstad; Flateland, Sylvi Monika; Tønsberg, Anne K. Flaatten; Söderhamn, Ulrika (2018). Praksisveiledning av minoritetsspråklige sykepleierstudenter krever mer tid og tilrettelegging. *Sykepleien Forskning*. ISSN: 1890-2936. 13 (73021). doi:[10.4220/sykepleienf.2018.73021](https://doi.org/10.4220/sykepleienf.2018.73021).
- Straume, I.S. (2017). Skrivesenter i forskningsbibliotek: Om teorigrunnlag, identitet og legitimering. I A. Anderson, C. Fagerlid, H. Larsen & I.S. Straume (Red.), *Det åpne bibliotek: Forskningsbibliotek i endring* (99-119). Cappelen Damm. DOI: [10.23865/noasp.20](https://doi.org/10.23865/noasp.20)
- Sverre, B.L., Jensen, L.H., Stenhammer, A.S., Sandsleth, M.G. og H. Frisnes (2020). *Akademisk språkkafé - ASK Et medvirkningsbasert aksjonsforskningsprosjekt - Sluttrapport*. Universitetet i Sørøst-Norge, Skriftserien nr. 54.
- Sverre, B.L., Frisnes, H., Sandsleth, M.G. og A. S. Stenhammer (2022). «Jeg blir sett, bekreftet positivt, og det gir mot» – Psykososialt læringsmiljø i Akademisk språkkafé. *UniPed*, nr. 1-2022, s. 27–38 ISSN Online: 1893-8981.
- Vygotsky, L. (1979). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Edited by M. Cole, V. John-Steiner, S. Scribner, and E. Souberman. Cambridge, MA: Harvard University Press.